

Spis treści

Przedmowa	13
Wprowadzenie. Prawo w starożytności	17
§ 1. Ogólne wiadomości o początkach prawa	17
1. Pojęcie i geneza prawa	17
2. Prawo prymitywne	18
3. Ogólna charakterystyka prawa w starożytności	19
§ 2. Prawa starożytnego Bliskiego Wschodu	21
4. Pomniki prawne Egiptu i Mezopotamii	21
5. Prawo hebrajskie. Przepisy prawne Starego Testamentu	23
§ 3. Systemy prawne państw śródziemnomorskich	24
6. Prawa greckie	24
7. Prawo rzymskie okresu antycznego	25
8. Prawo rzymskie epoki klasycznej	27
9. Prawo poklasyczne. Kodyfikacja justyniańska	29

Część I

PRAWO W ŚREDNIOWIECZU I CZASACH WCZESNONOWOŻYTYNYCH

ROZDZIAŁ I. System i źródła prawa sądowego	33
§ 1. Ogólne wiadomości o prawie średniowiecznym i wczesnonowożytnym	33
10. Charakter prawa epoki feudalizmu	33
11. Prymat prawa zwyczajowego	35
12. Partykularyzm prawa	36
13. Stanowość prawa	37
14. Rola nauki i nauczania prawa	38
15. Założenia systematyki prawa	41
§ 2. Źródła prawa u Germanów i w państwie frankońskim	43
16. Kształtowanie się praw germańskich	43
17. Źródła prawa Wizygotów, Ostrogotów i Burgundów	43
18. Źródła prawa longobardzkiego	44
19. Ogólna charakterystyka źródeł prawa frankońskiego	45
20. <i>Leges barbarorum</i>	45
21. <i>Leges Romanae</i>	46

22. Kapitularze królewskie	47
23. Dokumenty praktyki	47
§ 3. Źródła prawa Italii	47
24. Ogólna charakterystyka prawa miast włoskich	47
25. Prawo longobardzkie. Prawo lenne	48
26. Odrodzenie prawa rzymskiego. Glosatorowie i komentatorzy	49
27. Źródła prawa kanonicznego	51
28. Statuty miejskie	53
29. Ustawodawstwo cesarzy niemieckich	54
§ 4. Źródła prawa w Niemczech	54
30. Partykularyzm prawny Rzeszy	54
31. Źródła prawa ziemskiego. <i>Zwierciadło Saskie</i>	55
32. Źródła prawa miejskiego	55
33. Recepcja prawa rzymskiego	56
34. Ustawodawstwo ogólnopaństwowe w XVI wieku. <i>Carolina</i>	58
§ 5. Źródła prawa we Francji	58
35. Obszary prawne przedrewolucyjnej Francji	58
36. Spisy prawa zwyczajowego. Próby unifikacji	59
37. Prawo rzymskie we Francji	60
38. Ustawodawstwo królewskie. Wielkie ordonanse	62
§ 6. Źródła prawa w Hiszpanii	63
39. Pomniki prawa hiszpańskiego	63
40. Wpływy prawa muzułmańskiego. Islam	64
§ 7. Źródła prawa w Anglii	65
41. Źródła prawa w okresie anglosaskim	65
42. Powstanie systemu <i>common law</i>	65
43. <i>Equity law</i>	67
44. Prawo stanowione (<i>statute law</i>)	67
45. Zbiory wyroków. Literatura prawnicza	68
§ 8. Źródła prawa Czech i Węgier	69
46. Źródła prawa czeskiego	69
47. Źródła prawa węgierskiego	70
§ 9. Źródła prawa na Rusi Kijowskiej i w Rosji	71
48. Najdawniejsze źródła prawa na Rusi	71
49. <i>Ruska Prawda</i>	72
50. Ustawy cerkiewne. Prawo bizantyjskie	72
51. Ustawodawstwo ogólnorosyjskie w XV–XVII wieku	73
§ 10. Źródła prawa w Polsce	74
A. Źródła prawa w średniowieczu	74
52. Ogólny charakter źródeł prawa	74
53. Najdawniejsze wiadomości o prawie sądowym	74
54. Spisy prawa zwyczajowego. <i>Księga Elbląska</i>	75
55. <i>Statuty Kazimierza Wielkiego</i>	75
56. Prawo niemieckie	76
57. Prawo kanoniczne	77
B. Źródła prawa Rzeczypospolitej szlacheckiej	78
58. Ogólna charakterystyka źródeł prawa sądowego	78

59. Źródła prawa ziemskiego koronnego. Próby kodyfikacji	79
60. Literatura prawnicza. Opracowania prawa ziemskiego	81
61. Źródła prawa Mazowsza i Prus Królewskich	81
62. Statuty litewskie	82
63. Źródła prawa miejskiego	83
64. Źródła prawa wiejskiego	84
65. Prawo rzymskie w Polsce	84
ROZDZIAŁ II. Historia prawa prywatnego	86
§ 1. Prawo prywatne w średniowieczu	86
A. Prawo osobowe i rodzinne	86
66. Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych	86
67. Małżeństwo	88
68. Stosunki majątkowe małżeńskie	92
69. Rodzice i dzieci	93
B. Prawo rzeczowe	95
70. Pojęcie rzeczy. Ruchomości i nieruchomości	95
71. Posiadanie – własność	97
72. Geneza feudalnej własności ziemi	98
73. Cechy feudalnej własności ziemi	99
74. Własność w doktrynie wieków średnich	100
75. Ograniczenia alienacji nieruchomości	101
76. Nabycie własności	102
C. Zobowiązania	104
77. Źródła zobowiązań. Umowy	104
78. Odpowiedzialność z tytułu zobowiązania	106
79. Sposoby zabezpieczenia wierzytelności	106
D. Spadkobranie	109
80. Pojęcie spadkobrania. Dziedziczenie beztestamentowe	109
81. Dziedziczenie testamentowe	111
82. Szczególne rodzaje sukcesji. Dziedziczenie lenn	112
§ 2. Zmiany w prawie prywatnym od schyłku wieków średnich	113
A. Wpływ prawa rzymskiego na rozwój prawa prywatnego	113
83. Rzymskie prawo wulgarne w średniowieczu	113
84. Prawo rzymskie w dziełach glosatorów i komentatorów	114
85. Prawo rzymskie w czasach nowożytnych. <i>Usus modernus</i>	117
B. Zmiany w prawie osobowym i rodzinnym	118
86. Osoby fizyczne	118
87. Osoby prawne	120
88. Małżeństwo	120
C. Zmiany w prawie majątkowym	122
89. Pojęcie i zakres posiadania	122
90. Przemiany prawa własności	123
91. Nabycie własności nieruchomości	125
92. Obrót nieruchomościami	126
93. Rozwój praw na rzeczy cudzej	127
94. Kierunki rozwoju prawa zobowiązań	129

95. Dziedziczenie ustawowe i testamentowe	131
96. Szczególne rodzaje sukcesji	132
ROZDZIAŁ III. Historia prawa karnego	134
§ 1. Prawo karne w średniowieczu	134
A. Prawo karne wczesnego średniowiecza	134
97. Przestępstwo i kara w ustroju plemiennie-szczepowym	134
98. Przestępstwa publiczne i prywatne	136
99. Sposoby ograniczania krwawej zemsty	137
100. Pojęcie przestępstwa. Charakter odpowiedzialności	139
101. Kary państwowe (publiczne)	142
102. Kary prywatne. System kar kompozycyjnych	144
B. Kierunki rozwoju średniowiecznego prawa karnego	146
103. Ograniczanie wojen prywatnych (wrózd)	146
104. Nowa klasyfikacja przestępstw	147
105. Przejawy subiektywizacji odpowiedzialności	149
106. Nowa klasyfikacja kar	150
§ 2. Zmiany w prawie karnym od schyłku wieków średnich	151
A. Prawo karne Italii	151
107. Ogólna charakterystyka włoskiego prawa karnego	151
108. Zwycięstwo zasady publicznoprawnej	152
109. Subiektywne przesłanki odpowiedzialności. Wina	152
110. Warunki bezkarności. Obrona konieczna	154
111. Formy stadialne przestępstwa. Usiłowanie	155
112. Odpowiedzialność za udział w przestępstwie	156
113. System kar	156
114. Początki zwalczania herezji	159
B. Rozwój prawa karnego w XVI–XVII wieku	159
115. Prawo karne w początkach doby nowożytnej	159
116. Publicznoprawny charakter przestępstwa	160
117. Podstawy odpowiedzialności	161
118. Nowe kierunki represji karnej. „Polowania na czarownice”	162
119. Pojęcie i cel kary. Katalog kar	164
120. Zasady stosowania kar	165
ROZDZIAŁ IV. Historia postępowania sądowego	167
§ 1. Proces sądowy w średniowieczu	167
121. Wiadomości o najdawniejszych formach postępowania	167
122. Ogólna charakterystyka procesu średniowiecznego	168
123. Cechy procesu zwyczajnego i jego przebieg	168
124. Środki dowodowe	171
125. Nagana wyroku	173
126. Postępowanie z urzędu. Proces rugowy	174
127. Szczególne rodzaje postępowania	175
128. Egzekucja wyroków	176
129. Tendencje rozwojowe procesu średniowiecznego. Podział skarg	176
130. Procesy szczególne	177

§ 2. Rozwój procesu od schyłku średniowiecza	178
A. Proces cywilny	178
131. Proces cywilny włoski. Zasady procesu rzymsko-kanonicznego	178
132. Stadia procesu. <i>Litis contestatio</i>	179
133. Kierunki rozwoju procesu cywilnego w czasach nowożytnych	181
B. Proces karny	183
134. Proces karny włoski. Początki postępowania inkwizycyjnego	183
135. Rozwój procesu inkwizycyjnego w XVI–XVIII wieku	185
136. Charakter i przebieg postępowania inkwizycyjnego	186
C. Cechy polskiego procesu ziemskiego w XVI–XVIII wieku	189
137. Zasady postępowania skargowego	189
138. Odrębności proceduralne w sprawach karnych	191

Część II

PRAWO W CZASACH PÓŻNONOWOŻYTNICH I NAJNOWSZYCH

ROZDZIAŁ I. Program kodyfikacji prawa	193
139. Ruch kodyfikacyjny czasów Oświecenia	193
140. Ideologiczne podstawy kodyfikacji – prawo natury	194
141. Założenia programu kodyfikacji prawa	196
142. Zaczątki prac kodyfikacyjnych. Pierwsze kodeksy	197
143. Projekty kodyfikacyjne w Polsce epoki stanisławowskiej	200
144. Nauka i nauczanie prawa w dobie Oświecenia	201
145. Kształtowanie się systematyki prawa nowożytnego	203
146. Odmienność systemu prawnego w Anglii	204
146a. Kodyfikacja prawa kanonicznego	205
ROZDZIAŁ II. Historia prawa prywatnego	207
§ 1. Źródła prawa cywilnego i handlowego	207
147. <i>Landrecht</i> pruski z 1794 roku	207
148. Kodeks cywilny austriacki z 1811 roku (ABGB)	208
149. <i>Kodeks Napoleona</i>	210
150. <i>Kodeks Napoleona</i> na ziemiach polskich. <i>Kodeks Cywilny Królestwa Polskiego</i>	212
151. <i>Zwód Praw Cesarstwa Rosyjskiego</i>	213
152. Kodeks cywilny niemiecki (BGB)	214
153. Kodeks cywilny szwajcarski (ZGB)	216
154. Źródła prawa cywilnego w II Rzeczypospolitej	218
155. Źródła prawa prywatnego w Anglii	220
156. Źródła prawa handlowego w Europie kontynentalnej	220
§ 2. Charakterystyka instytucji prawa prywatnego	223
157. Ogólny rys rozwoju prawa cywilnego w XIX i XX wieku	223
A. Prawo osobowe i rodzinne	225
158. Osoby fizyczne	225
159. Osoby prawne	227
160. Małżeństwo	230
161. Rodzina	233

B. Prawo majątkowe	236
162. Własność	236
163. Zobowiązania	240
164. Spadkobranie	244
165. Instytucje prawa handlowego	249
C. Główne kierunki myśli cywilistycznej	251
166. Kierunek dogmatyczny. Pozytywizm ustawowy	251
167. Naturalizm prawniczy. Nowe metody wykładni	253
ROZDZIAŁ III. Historia prawa karnego	256
§ 1. Założenia programu kodyfikacji prawa karnego	256
168. Powstanie humanitarnej doktryny prawa karnego w XVIII wieku	256
169. Program humanitarystów w dziedzinie prawa karnego materialnego	257
170. Ogólne założenia kodyfikacji karnych w XVIII i XIX wieku	259
§ 2. Źródła prawa karnego	261
171. Kodyfikacja prawa karnego we Francji. <i>Code pénal</i>	261
172. Kodeksy karne austriackie	263
173. Kodeksy karne państw niemieckich i II Rzeszy	267
174. <i>Kodeks Karzący Królestwa Polskiego z 1818 roku</i>	270
175. Kodeksy karne rosyjskie	272
176. Kodyfikacja prawa karnego II Rzeczypospolitej	275
177. Źródła prawa karnego w Anglii	277
§ 3. Ogólna charakterystyka prawa karnego w XIX i XX wieku	278
178. Zasady obowiązywania ustawy karnej	278
179. Pojęcie przestępstwa. Klasyfikacja przestępstw	279
180. Przesłanki odpowiedzialności karnej	282
181. Nauka o karze. Teorie kary	286
182. System kar	287
183. Środki zabezpieczające	291
§ 4. Główne kierunki doktryny prawa karnego	292
184. Szkoła klasyczna	292
185. Szkoła antropologiczna. Szkoła socjologiczna	293
ROZDZIAŁ IV. Historia postępowania sądowego	296
§ 1. Proces cywilny	296
186. Kodyfikacja procesu cywilnego w Austrii	296
187. Kodyfikacja procesu cywilnego w Prusach i II Rzeszy	298
188. Francuski kodeks procedury cywilnej z 1806 roku (<i>Code de procédure</i>)	300
189. Proces cywilny w Rosji XIX wieku	301
190. Kodyfikacja procesu cywilnego w II Rzeczypospolitej	302
191. Tendencje rozwojowe procesu cywilnego w XIX i XX wieku	304
§ 2. Proces karny	306
192. Program reformy procesu karnego w epoce Oświecenia	306
193. Proces karny Rewolucji francuskiej i w czasach Napoleona	309
194. Kodyfikacja procesu karnego w Austrii	311
195. Kodyfikacja procesu karnego w Prusach i II Rzeszy	313
196. Proces karny rosyjski w XIX wieku	315

197. Kodyfikacja procesu karnego w II Rzeczypospolitej	317
198. Ogólne tendencje rozwojowe procesu karnego w XIX i XX wieku	318
Zakończenie. Prawo systemu socjalistycznego	321
§ 1. Powstanie i rozwój systemu prawnego byłego ZSRR	321
199. Prawo w dobie Rewolucji październikowej	321
200. Program kodyfikacji prawa. Pierwsze kodeksy	324
201. Tendencje rozwoju prawa cywilnego i rodzinnego	325
202. Kierunki rozwoju prawa karnego	327
203. Tendencje rozwoju postępowania sądowego	328
§ 2. Powstanie i rozwój prawa krajów tzw. demokracji ludowej	331
204. Geneza systemu prawnego krajów tzw. demokracji ludowej	331
205. Kodyfikacja prawa cywilnego	331
206. Kodyfikacja prawa karnego	333
207. Kodyfikacja procesu cywilnego i karnego	335
Informacja bibliograficzna	337
Skorowidz źródeł	349
Indeks osób	355